

מטעמי תורת זילים

פרשת מטות מסעי – ימי בין המצרים

"חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד והבקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר. משכנס אב ממעטין בשמחה" (משנה תענית ד, ה).

ויש להתבונן, מדוע כל כך הרבה צרות ורעות באו על עם ישראל במשך הדורות דווקא בימי שבעה עשר בתמוז ותשעה באב?

הסטרא אחרא שולט בשלושת החודשים טבת תמוז ואב

יעקב ועשו היו תאומים, ואחרי שבאו לעולם חילקו ביניהם את חודשי השנה. יעקב לקח את החודשים הראשונים של השנה ניסן אייר וסיון. ואילו עשו הרשע לקח את החודשים תמוז אב (זוהר פרשת יתרו דף ע"ב ע"ב ד"ה יעקב נטיל ברא. וראה שם שעשו הרשע היה צריך לקחת את אלול אך יעקב אבינו לקח אותו ממנו) וטבת (יאור החמה' על זוהר פרשת שלח דף קע"ד ע"א ד"ה יתמוז אב וטבת' מהרמ"ק). כאשר לקיחת החודשים על ידי עשו הרשע הכוונה היא לסוד ה'סטרא אחרא' השולט (יטור ברכת' לר' חיים הכהן תלמיד מהרח"ו על שו"ע או"ח סימן תקנ"א אות ד) בחודשים אלו (עפ"י 'מעשה רוקח' על המשניות מסכת תענית פרק ד דף מה ע"ב בספר ד"ה חמשה דברים). וראיה לדבר הן שלושת הימים הקשים שיש בהם לעם ישראל – עשרה בטבת, שבעה עשר בתמוז, תשעה באב (יאור החמה' על זוהר פרשת שלח דף קע"ד ע"א ד"ה יתמוז אב וטבת' מהרמ"ק). לכן מפטירין לפני תשעה באב שלוש הפטרות של פורענות כנגד אותם שלשה חדשים שנמסרו לידיו של עשו הרשע (יתפאר שלמה' לשבת נחמו ולחמשה עשר באב ד"ה נחמו נחמו עמי).

הס"מ תופס את ישראל בחודש אב שנאמר "בַּחֲדָשָׁה מִצְאוֹנָהּ" (ירמיה ב, כד) (פירוש 'מטה אהרן' לר' אהרן דרשן דף ס"ב ע"ב המובא בספר 'חלוקת דרבנן' ד"ה ביד חזקה שתיים) כלומר שנקבע כי ישראל ילכדו בחודש אב (רש"י ירמיה ב, כד ד"ה כל מבקשיה). לכן הוכפלו בו הצרות של ישראל (פירוש 'מטה אהרן' לר' אהרן דרשן דף ס"ב ע"ב המובא בספר 'חלוקת דרבנן' ד"ה ביד חזקה שתיים) ונחרב בית המקדש (יתפאר שלמה' לשבת נחמו ולחמשה עשר באב ד"ה נחמו נחמו עמי) פעמיים (עפ"י משנה תענית ד, ה). אמנם לא ניתן לס"מ כל החודש אלא רק תשעה ימים ראשונים (זוהר פרשת יתרו דף ע"ב ע"ב ד"ה יעקב נטיל ברא, יטור ברכת' לר' חיים הכהן תלמיד מהרח"ו על שו"ע או"ח סימן תקנ"א אות ד) שבו הוא שולט (זכר דוד' מאמר שלישי דף קסט ע"א פרק ג ד"ה אמנם מה שקבעו) ולא יותר (זוהר פרשת יתרו דף ע"ב ע"ב ד"ה יעקב נטיל ברא). וכאשר יש בחודש תמוז שלושים יום יחד עם תשעת הימים הראשונים של חודש אב, זה עולה שלושים ותשע יום כנגד שלושים ותשע קללות שהתקללו אדם הראשון וחיה והנחש הקדמון בראשית הבריאה, וגם כנגד ל"ט מלקות (נצוצי אורות' להחיד"א על זוהר פרשת יתרו דף ע"ב ע"ב אות ה).

בשלושת החודשים טבת תמוז ואב שו"ה דין קשה בעולם (זוהר פרשת שלח דף קע"ד ע"א ד"ה ותצפנהו, זוהר שמות דף י"ב ע"א ד"ה ותהר האשה ותלד בן) וזמנים אלו הם ימי הרעה המוכנים להשרות רע ודין על ישראל (יטור ברכת' שו"ע או"ח סימן תקמ"א אות א ד"ה יסוד הצומות, זכר דוד' מאמר שלישי פרק ד דף ע"א ע"א ד"ה וזמן הזה מוזמן, זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ג פרק ג דף קמ"ד ע"א ד"ה ואיך לא נבוש). אמנם מתוכם עשו הרשע אחז בעיקר את ימי חסרונות הלבנה של החודשים תמוז ואב, וזה משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב (יאור החמה' על זוהר פרשת יתרו דף ע"ב ע"ב ד"ה ניסן אברהם' מהרמ"ק) ושאר ימי החודש נאבדו ממנו. וכך נשאר לו עשרים ואחד יום שהם ימי 'בין המצרים' (מדרש תלפיות' ענף חילוק חדשים ד"ה זוהר פרשת יתרו), ימי רעה (זוהר חדש' על שיר השירים דף ע"ה כ"ב מדרש הנעלם ד"ה יונאץ השקדי עי"ש) צער וצרה (זכר דוד' מאמר שלישי דף קמ"ה ע"ב ומי"א אלו הימים ימי צער וצרה) הרמוזים בתיבות 'תמוז אב' שהן גמטריא 'בין המצרים' עם עוד תשע כנגד האותיות (יין הרקח' לבנו של 'מעשה רוקח' והובא בסוף ספרו של אביו בליקוטים ד"ה בגמרא דתענית).

בשמותיהם של החודשים טבת תמוז ואב נרמז דינם הקשה

ימי טבת הם ימים קשים כפי שנאמר במבול "וְהַיָּמִים הָיוּ הַלֹּץ וְחֹסֵר עַד הַחֲדָשׁ הָעֶשְׂרִי בְּעֶשְׂרֵי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַקָּרִים" (בראשית ה, ח), "הַחֲדָשׁ הָעֶשְׂרִי" – הוא חודש טבת שאז "נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַקָּרִים" הם הרי החושך המקוללים אשר נראו אז בתוקפם ועשו רעות לעולם (זוהר פרשת פנחס דף רנט ע"א ד"ה עד החדש העשירי). ושליטת 'החושך' בימי חודש טבת נרמזים על ידי הלילות הארוכים שיש בחודש זה, שהשטן שולט בהם (יאמרי נועם' לר' מדזיקוב לחנוכה במאמר 'חנוכה ר"ח טבת' דף ס"א ע"א טור א). ועוד השם טבת מורה על סכנה כי הוא מלשון "טָוֶת" שפירושו 'עינוי נפשי' כמו בפסוק שנאמר על המלך אחרי שזרק את דניאל לגוב האריות "אֲדִינָן אֲזַל מִלְכָּא לְהִקְלָה וְכַת טָוֶת וְדַחְוָן לָא הִנְעִל קַדְמוּהִי וְשִׁנְתָּה גִּדְתַּי עֲלוֹהֵי" (דניאל ו, יט) (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד ד"ה 'יהוא מלשון' ועפ"י ביאור יד יהודה' שם) שפירושו "כי הלך המלך להיכלו ולן בתעניתו, וכלי זמר לא הובאו לפניו ושנתו נדדה עליו" (רש"י דניאל ו, יט, 'מצודת ציון' דניאל ו, יט). ואות ב' מתחלפת באות ו' כי הן שוות במבטא (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד ד"ה והוא מלשון).

חודש 'תמוז' יש בו התגברות 'הדינים' התקיפים כאש. לכן נקרא בשם 'תמוז' שהוא לשון 'חימום' ו'היסק' (ישם משמואל' פרשת מטות שנת תרע"ה ד"ה ולפי דרכנו יש לפרש). ונרמז בראשי תיבות הפסוק "תִּצְוִי אֲנִי מִרְשֵׁת זָן טַמְנוֹ לִי כִּי אֶתָּה מְעוֹזִי" (תהלים לא, ה) שיוצא 'תמז' בכתיב חסר, כי הוא החודש אשר דרגות הטומאה מסיתים ומפתים לדרגות הקדושה, וישראל מבקשים שיוציאם ה' יתברך מ'רִשְׁתִּי" זו של המקטרג בחודש זה. לכן גם בגשמיות רואים שיש בחודש זה יותר חרקים מעופפים המתפרצים ועוקצים ועוסקים במלאכתם (הרמ"ד וואלי סדר הזמנים והכוונות דף תקנ"ג בנושא 'בענין חדש תמוז' ד"ה תוציא מרשת זו). ומטעם זה לא עמד דוד המלך בניסיון עם בת שבע כי זה היה בחודש תמוז, ואילו היה בחודש אחר לא היה נכשל בו (ישמו אברהם' לר' אברהם פאלאני מועד עקידה דף קפ"ב ע"ב ד"ה והגאון הגדול). וכן נאמר "וְהִנֵּה שָׁם הַנְּשִׁים יֹשְׁבוֹת מִבְּכוֹת אֶת הַתְּמוֹז" (יחזקאל ה, יד) כי הנשים אז היו מיחסות למזל החודש ההוא את הדברים הרעים שקרו לישראל, והיו מבכות את אותו החודש רע המזל שאסף עליהם את הרעות בעונשים אלוקיים לכובד עוונותיהם (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר שלישי דף קמ"ה ע"א ד"ה כל המענין).

חודש אב נקרא בשמו כדי להורות על עניין הקללה, שהרי העולם לא נברא באות א' אלא באות ב' שנאמר "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" (בראשית א, א) כי האות א' מורה על 'אָרוּר' ואילו האות ב' מורה על 'בְּרַכָּה' (ראה גמי' ירושלמי חגיגה דף י"א פרק ב' הלכה א). ואילו חודש זה מתחיל באות א' כי היה בו קללה וארירה לכל ישראל, שבו נחרב בית המקדש וגלו ישראל מארצם. ומחמת קללת חודש אב ממעטים בשמחה כאשר הוא נכנס (ראה משנה תענית ד, ה) וגם נמנעים מלהיות נידונים עם הגוי בחודש זה כי מזלם של ישראל רע (טור ברקת' לר' חיים הכהן הלכות תשעה באב על שו"ע סימן תקנ"א אות א, זכר דוד' מאמר שלישי פרק מז' ד"ה ימעת השמחה). על חודש זה נאמר "בה' בָּגְדוּ כִּי בָּגִים זָרִים יָלְדוּ עֲתֵהּ יֶאֱכֹלֶם חֲדָשׁ אֶת חֲלָקֵיהֶם" (הושע ה, ז) "אֶכְלֶם חֲדָשׁ" – הוא חודש אב (רש"י הושע ה, ז) המעונת לצרות ישראל, שהוא "יאֶכְלֶם" בחורבן בית ראשון ובחורבן בית שני. וגם יִפְגְּעוּ מִמֶּנּוּ "חֲלָקֵיהֶם" שהם אנשי הגלות בארצות מגוריהם, כי גם שם לא יונח להם בחודש זה (זכר דוד' מאמר שלישי דף קנ"א פרק נ"א סוף ד"ה אהה ליום מר).

משה רבינו היה מוסתר על ידי השכינה בחודשים טבת תמוז ואב

מחמת הסכנה בשלושת החודשים של טבת תמוז ואב, היה צריך להסתיר בהם את משה רבינו לפני בואו לעולם וכך לשומרו מ'כוחות הדין' (זוהר פרשת שלח לך דף קע"א ע"א ד"ה ותצפנהו שלשה ירחים, זוהר פרשת שמות דף יב ע"א ד"ה ותהר האשה ותלד הן). וכך היה הדבר, שיוכבד התעברה במשה רבינו לעת זקנותה בששה בסיון הוא היום שבו עתידה להינתן התורה על ידי משה רבינו ואשר גם נקראת על שמו שנאמר "זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵי אֱשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל פֶּלֶא יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים" (מלאכי ג, כב), כי מקור מחצב נשמתו של משה גרם שהתורה נשמתו 'תאומים' הם ל'היוולד' באותו היום, ורמז לכך כי חודש סיון מזלו הוא 'תאומים'. עמרם אביו של משה לא ידע שיוכבד אשתו התעברה כי לא הוכר עוברו, ואדרבא חשש שתתעבר מפני גזירת האור "כֹּל הַבֶּן הַיֶּלֶד הַזֶּה יִפְלֹד הַיָּאֲרָה תִּשְׁלַיְכֶהוּ" (שמות א, כב). לכן שילח אותה מביתו למשך שני החודשים תמוז ואב (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד' ד"ה אף לא עברתו).

אחרי שעברו שלשה חודשים מתחילת עיבורה (י"ד יהודה' על 'מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד' אות מ) בתוך חודש אלול, עמרם חשב כי פסקה גזירת היאור והחזיר את יוכבד אשתו. חודש זה רמז בפסוק "אֲנִי יְלֹדֵי יְלֹדֵי לֵי" (שיר השירים ו, א) שהוא עת דודים, ומזלו מזל בתולה המורה לבעלה כי שבה לימי עלומיה. אחר כך עברו עוד כמה חודשים, אך עדיין לא הכירו הבריות בעוברו של יוכבד כי היה חומר העובר הזה שבקרב מן האוֹרָה של מעלה כפי שנאמר עליו ביציאתו לעולם הזה "וַתֵּרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא" (שמות ב, ב) ולכן כשהיה בבטן אמו הוא לא תפס מקום כלל. יוכבד ילדה בשבעה לחודש אדר (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד' ד"ה וכשחשבו שפסקה) לאחר שהושלמו תשעה חודשי לידה בששה באדר ונכנסו יום אחד בתחילת החודש העשירי (י"ד יהודה' על 'מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד' אות מה). וכך כל העולם היה חושב שיוכבד ילדה למקוטעין כלומר לאחר ששה חודשי הריון בלבד, אך לא כך, כי היא השלימה הריונה וילדה (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד' ד"ה וכשחשבו שפסקה).

משה רבינו נסתר בחודשי תמוז ואב של תחילת הריונו, שהרי העולם לא ידע שאמו מעוברת והיא אף שולחה מביתה. וכן הוא נסתר על ידי השכינה בחודש טבת, כי הוא היה החודש השמיני להריונו וחודש זה מסוכן לוולד (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד' ד"ה וכשחשבו שפסקה) שנעשה בו על פי רוב חלש בכוחו. ולמשה רבינו היה כפל סכנה בחודש טבת, מצד היותו החודש השמיני להריון וגם שהיה חודש טבת שהוא עצמו מסוכן (י"ד יהודה' על 'מאמר חקור דין' חלק ג פרק ד' אות מז). לכן נאמר על משה "וַתִּצְפְּנֶהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים" (שמות ב, ב) (ראה זוהר פרשת שלח לך דף קע"א ע"א ד"ה ותצפנהו שלשה ירחים, ראה זוהר פרשת שמות דף יב ע"א ד"ה ותהר האשה ותלד הן) והכוונה היא לשכינה הקדושה שהצפינה את משה רבינו (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד' ד"ה וכשחשבו שפסקה) ופרשה כנפיה להגן על מושיען של ישראל שהיה בסכנות גדולות ועצומות (י"ד יהודה' על 'מאמר חקור דין' חלק ג פרק ד' אות נא) במשך אותם שלשה חודשים שמדת הדין מתוחה (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד' ד"ה וכשחשבו שפסקה) והס"מ שולט בהם (ליקוטי שושנים' דף ו ע"ב ד"ה איתא בפליאה). ומחמת הסתרתו באותה העת, לא יכלה זכותו לעכב אחר כך את חורבן בית המקדש שהיה עתיד להיות בחודשים האלו. וזה היה לטובת ישראל כדי שהי' יתברך יִכְלֶה חֲמֹתוֹ בעצים ובאבנים ולא בישראל (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ד').

שד מסוכן הנקרא 'קטב מרירי' שולט בימי בין המצרים

בין י"ז בתמוז לתשעה באב שולט (במדבר רבה' פרשת נשא יב, ג ד"ה אמר רב הונא, 'מדרש תנחומא' פרשת נשא אות כג, 'איכה רבה' פרשה א אות כט) שד רש"י ברכות דף ה ע"א ד"ה קטב מרירי) הנקרא 'קטב מרירי' (במדבר רבה' פרשת נשא יב, ג ד"ה אמר רב הונא, 'מדרש תנחומא' פרשת נשא אות כג) שעליו נאמר "מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רָשָׁף וּקְטַב מְרִירִי וְשֹׁן בְּהַמֹּת אֲשַׁלַּח בָּם עִם חֲמֹת זְחִילִי עֲפָר" (דברים לב, כד) (רש"י דברים לב, כד ד"ה וקטב מרירי). שלטונו של השד הוא בשעות הצהריים (רש"י ברכות דף ה ע"א ד"ה קטב מרירי) מסוף השעה הרביעית ועד תחילת השעה התשיעית (איכה רבה' א, ג בשם ר' לוי) שנאמר "מִקְטָב יָשׁוּד צְהָרִים" (תהלים צא, ו) (גמי' פסחים דף קיא ע"ב, רבינו בחיי' פרשת נשא פרק ז, א ד"ה ובמדרש ויהי ביום). ולכן הוא נקרא 'קֶטֶב' שפירושו 'חֹתֵךְ' על שחותך את עיקר עיצומו של היום (ע"פ יוסף' לר' חנוך זונדל בן יוסף על איכה רבה א, ג ד"ה דהוא גזי' סוגיא) כאשר החום בוער (ליקוטי ראובני' לר' אברהם ראובני' לר' אברהם ראוּבֵן הַכֹּהֵן סוֹפֵר פְּרִשְׁתִּי וּשְׁלַח דף סא ד"ה הספירה התשיעית). ו"לְשׁוֹד" שבפסוק פירושו שהוא 'שׁוֹדֵד' (ע"פ יוסף' לר' חנוך זונדל בן יוסף על איכה רבה א, ג ד"ה דהוא גזי' סוגיא) את חוֹזֵק שְׁלִיטַת הַשֶּׁמֶשׁ (מהר"וי על איכה רבה א, ג ד"ה גזי' סוגיא). ומקום הליכתו של השד הוא לא בצל ולא בחמה אלא בצל הסמוך לחמה (איכה רבה' פרשה א אות כט, ליקוטי שמעוני' ספר דברים רמז תתקמ"ה ד"ה כל רדפיה).

קטב מרירי דומה בראשו לעגל (מדרש תנחומא' פרשת נשא אות כג, ליקוטי ראובני' פרשת כי תשא דף קו ע"ב ד"ה 'מצאתי בספר הקוסמים' בשם ספר ציוני על התורה, 'רבינו בחיי' פרשת נשא פרק ז, א ד"ה ובמדרש ויהי היום) וקרן אחת יוצאת מתוך מצחו (מדרש תנחומא' פרשת נשא פרק ז, א ד"ה 'ובמדרש ויהי היום' ושם כתב שהקרן יוצאת מתחת למצחו) כל גופו עשוי מלא קליפות, מלא שערוֹת ומלא עיניים. ובלבו קבועה לו עין אחת (במדבר רבה' פרשת נשא יב, ג ד"ה אמר רב הונא, 'איכה רבה' פרשה א אות כט, ליקוטי שמעוני' דברים רמז תתקמ"ה ד"ה כל רדפיה) וגופו מתגלגל כמו כדור (מדרש שוחר טוב' הנקרא 'מדרש תהלים' במזמור צא ד"ה מדבר באפל הילוך). וכל אדם או בהמה שרואים אותו אין להם חיים (במדבר רבה' פרשת נשא יב, ג ד"ה אמר רב הונא, 'מדרש תנחומא' פרשת נשא אות כג) ונופלים ומתים (איכה רבה' פרשה א אות כט, 'מדרש תנחומא' פרשת נשא אות כג, ליקוטי שמעוני' דברים רמז תתקמ"ה ד"ה כל רדפיה). וכמו שהיה עם חזקיהו שראה את 'קטב מרירי' ומיד נפל על פניו (מדרש שוחר טוב' הנקרא מדרש תהלים במזמור צא ד"ה מדבר באפל הילוך) ומת (במדבר רבה' פרשת נשא יב, ג ד"ה אמר רב הונא) (בספר 'יסוד יוסף' לרבו של 'קב הישר' כתב שאם רואה אדם את קטב מרירי יכוון שם קדוש 'חססיני' והוא לא יזיק לו בשום דבר. וְשֵׁם זֶה הוּא מִשְׁמֹתוֹ שֶׁל מֶלֶאךָ מִט"ט והוא בגימטריא "מִקְטָב" (תהלים צא, ו) כי מציל מהזיק שלו. עיי"ש).

קטב מרירי יכול לפגוע במי שהולך יחידי (שׁוׁיַע אׁוּיִחַ סִימֶן תִּקְנָא סַעִיף יח), **מסוף** (יבאר היטב׳ שׁוׁיַע אׁוּיִחַ סִימֶן תִּקְנָא סַעִיף יח) **שעה רביעית ועד** (שׁוׁיַע אׁוּיִחַ סִימֶן תִּקְנָא סַעִיף יח) **תחילת** (יבאר היטב׳ שׁוׁיַע אׁוּיִחַ סִימֶן תִּקְנָא סַעִיף יח) **השעה התשיעית ביום** (שׁוׁיַע אׁוּיִחַ סִימֶן תִּקְנָא סַעִיף יח). ומחמת שלטונו של קטב מרירי נאמר "גְּלַתְהָ יְהוּדָה מֵעַנְי וּמִרְבַּע עֲבֹדָה הִיא לְשִׁבְהָ בְּגוֹזִים לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ פֶּלַח רְדִפְיָה הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים" (איכה א, ג) (איכה רבה׳ פרשה א אות כט, ילקוט שמעוני׳ ספר דברים רמז תתקמ"ה ד"ה כל רדפיה), **כי ימים אלו נעשים מסוכנים מאוד מפני שליטת 'קטב מרירי'**. אך לא רק קטב מרירי אלא גם מזיקים אחרים שולטים מאוד בימים אלו שׁבִּין הַמְצָרִים. לכן ימים אלו רעים מאוד לְהִלָּאִים שׁוֹנִים, ואם כלבים נושכים בהם אז נשיכתם נשיכת שׁרף וארס, כי הכלבים נעשים אז שׁוֹטִים. וגם טבע הימים הללו שחם בהם עד מאוד וזה עצמו גורם לחולאים קשים וקדחות השורפות את האדם (זכר דוד׳ לרי׳ דוד זכות ממודינא מאמר השלישי דף קמו ע"א ד"ה ובימים האלה המזיקים). זה הטעם שבימים אלו מצליחים מאוד הכשפים, וכמו שנעשה עגל הזהב בעזרת כשפים (מגלה עמוקות׳ מהדורא בתרא פרשת פנחס דרוש ד ד"ה גם על זה אמר) **ביום שבעה עשר בתמוז** (תורת נתן וליקוטים ממחרתי׳ דף לא ע"ב ד"ה עשב תבנית שור).

קטב מרירי היה מקליפתו של בלעם הרשע (מגלה עמוקות׳ מהדורה בתרא בלק דרוש ד ד"ה זה שאמר) **ומכוחו** (מגלה אופנים – רב אופנים׳ אופן קז). **לכן בלעם ביקש לקלל את ישראל בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, בהם 'קטב מרירי' מושל** (ספר ׳מתתיה׳ פרשת בלק דף נד ע"ב ד"ה וכדי לבאר היאך, ילקוט שמואלי׳ לרי׳ שמואל פיבש הכהן בערך ׳אומות׳ דף יז ע"ב אות ג), **שכל עניינו של בלעם היה דווקא בימי 'בין המצרים' ונרמזו אצלו בפסוק "גָּדַר מִזָּה וְגָדַר מִזָּה"** (במדבר כב, כד) (מגלה עמוקות׳ מהדורה בתרא פרשת בלק דרוש ה ד"ה ובני מקומות אלו). אך ה' הפך לו את הקללה לברכה שנאמר "וְלֹא אָבָה ה' אֶלְקִיךָ לְשַׁמֵּעַ אֶל בְּלַעַם וַיַּחֲפֹץ ה' אֶלְקִיךָ לֵדָף אֶת הַקְּלָלָה לְבִרְכָּהּ" (דברים כג, ו) כי הוא העביר אותו שינסה לקללם בחודשים אלול ותשרי במקום בחודשים תמוז ואב. וזה נרמזו בתיבות "את הקללה לברכה" – כי "את" ראשי תיבות 'אב תמוז' שבהם רצה בלעם לקללם אך ה' לא נתן בידו והעבירו לחודשים 'אלול תשרי' ושם זה הפך לברכה. וזה היה כפי רצונו של בלק בן צפור אשר חשב שהוא זמן מתאים יותר ולכן ביקש "וְעַתָּה לָכֵן נָא אָרְה לִי אֶת הַעֵם הַזֶּה" (במדבר כב, ו), "אָרְה" ראשי תיבות 'אלול ראש השנה' (ספר מתתיה-ה פרשת בלק דף נד ע"ב ד"ה וכדי לבאר, ילקוט שמואלי׳ בערך ׳אומות׳ דף יז ע"ב אות ג).

הסטרא אחרא החטיא והכשיל את המרגלים בימי בין המצרים

המרגלים יצאו לרגל את ארץ ישראל ביום עשרים ותשעה בסיון וחזרו בערב תשעה באב, כך שמשך הליכתם היה בחודשים תמוז ואב בהם שולט ה"מ" (ליקוטי שושנים׳ לרי׳ שמשון מאוסטרופולי דף ו ע"ב ד"ה איתא בפליאה). לכן אמר להם משה רבינו "וְהִתְחַזְּקוּתְם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהִימִים יָמֵי בְּפוּרֵי עֲנָבִים" (במדבר יג, ט), "וְהִתְחַזְּקוּתְם" – כנגד ה"ס"מ, משום ש"הימנים ימי בְּפוּרֵי עֲנָבִים" הרומזים לשלטונו של ה"ס"מ. כי האותיות שהם "בְּפוּרֵי" כלומר קודם כל אות בתיבה "עֲנָבִים" למעט האות י', הם אותיות שמו המלא של ה"ס"מ. וכך לפני האות ע' – יש אות ס', לפני האות נ' – יש אות מ', לפני האות ב' – יש אות א', לפני האות ס' – יש אות ל' (מזבח אליהו׳ למחבר׳ שבט מוסר׳ פרשת שלח לך דף קסא ע"א ד"ה ויהתחזקתם ולקחתם׳ בשם רבו של ר' משה אשכנזי). והרמז לשמו של ה"ס"מ הוא דווקא בתיבה "עֲנָבִים" על שם תחילתו, כי בראשית הבריאה הנחש הקדמון שהוא ה"ס"מ החטיא את אדם הראשון כאשר סחט ענבים מעץ הדעת וגרם לו לשתות (מזבח אליהו׳ למחבר׳ שבט מוסר׳ פרשת שלח לך דף קסא ע"א ד"ה והתחזקתם) (להרחבה על חטא שתיית הענבים של עץ הדעת ראה מאמרניו לפרשת האינינו – 'איסור יין נסך').

כאשר יצאו המרגלים לרגל בארץ ישראל זה היה בסוף חודש סיון, כשעדיין לא היה שלטון ל"מ באותו החודש. לכן נאמר על המרגלים בתחילה "וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאֲרָן עַל פִּי ה' כָּלֵם אֲנָשִׁים רְאִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה" (במדבר יג, ג) (ליקוטי שושנים׳ לרי׳ שמשון מאוסטרופולי דף ו ע"ב ד"ה איתא בפליאה), "כָּלֵם אֲנָשִׁים" – לשון חשובים שהיו אנשים כשרים באותה השעה (רשי׳ במדבר יג, ג ד"ה כולם אנשים). **ורק אחר כך כאשר תרו את הארץ מתחילת חודש תמוז והלאה משך ארבעים יום שנאמר "וַיִּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם"** (במדבר יג, כה) **אז שלט בהם ה"ס"מ, אשר שמו רמזו קודם לאותיות התיבה "עֲנָבִים" בפסוק "וְהִימִים יָמֵי בְּפוּרֵי עֲנָבִים"** (במדבר יג, ט) (ליקוטי שושנים׳ לרי׳ שמשון מאוסטרופולי דף ו ע"ב ד"ה איתא בפליאה). **וה"ס"מ הוא זה שבלבל את המרגלים** (מזבח אליהו׳ לרי׳ אליהו הכהן מחבר׳ שבט מוסר׳ פרשת שלח לך דף קסא ע"א ד"ה ויהתחזקתם׳ בשם רבו של ר' משה אשכנזי) **עד אשר חטאו והוציאו זיבת הארץ רעה שנאמר "וַיִּצְיֵאוּ דִבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אָרֶץ אֲכֻלֹת יוֹשְׁבֵיהָ הִוא"** (במדבר יג, כב) (להרחבה על חטא המרגלים ראה מאמרניו לפרשת שלח לך – שליחות המרגלים).

ניתנה רשות לסטרא אחרא להיכנס ביום תשעה באב למקום המקדש

בעת שהגיע זמן חורבן בית המקדש גברו מאוד 'הדינים' והמקטרגים' בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב (מאור ושמי׳ פרשת בלק ד"ה והנה יודע שבעתים הללו) והתקרבה 'הקליפה' מכל קצוות הסובבות את אויר ארץ ישראל, ונפסק השפע והדבקות אשר לארץ ישראל עם 'ירושלים של מעלה' (שער הצדרי׳ לרי׳ דוד בן שמעון סימן רצה ד"ה יאך כשגרמו חוביני׳ בשם יטוב הארץ׳ ממחרתי׳), ונפתחו המחיצות אשר עולות עד כסא הכבוד ומבדילות בין ארץ ישראל לחוץ לארץ ולא מאפשרות בדרך כלל לשׁרי אומות העולם הרוחניים להיכנס פנימה (ילקוט חשׁי׳ ערך ארץ ישראל וחוצה לארץ אות נד ד"ה מביא בשם זוהר). **ואז ניתנה רשות למלכות 'הסטרא אחרא' להיכנס לארץ הקדושה ולהחריב את בית המקדש** (זוהר פרשת ויגש דף רי ע"ב ד"ה ודא איהו דכד חוביני, יטוב הארץ׳ לרי׳ נתן שפירא דף ה ע"ב ד"ה ועתה נבאר). ולא האמינו אומות העולם שכך יהיה ותשלוט 'הקליפה' במקום המקדש שנאמר "לא האמינו מלְכֵי אֶרֶץ כָּל יִשְׂרָאֵל תִּבֵּל כִּי יָבֵא צָר וְאוֹיֵב בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם" (איכה ד, יב) אלא שהעוונות גרמו לכך שנאמר "מִחֲטָאֹת נְבִיאֶיהָ עֲוֹנוֹת כְּהֻנָּהּ הַשְׁפָּכִים בְּקִרְבָּהּ דָם צְדִיקִים" (איכה ד, יג) (שער הצדרי׳ לרי׳ דוד בן שמעון סימן רצה ד"ה יאך כשגרמו חוביני).

האויבים נכנסו להיכל (יחומת אנך׳ להחיד"א מלכים ב' פרק כה על הפסוק 'בשבעה לחודש') של בית המקדש הראשון (זכר דוד׳ לרי׳ דוד זכות ממודינא מאמר שלישי חיוב זכירת החרבן דף קסא ע"ב ד"ה אחרי הודיע ה' לנו) **ביום השביעי בחודש אב, וקלקלו בו בשמיני ובתשיעי באב**. ואז סמוך לחשיכה הוצת בו האור (יחומת אנך׳ מלכים ב' פרק כה על הפסוק 'בשבעה לחודש') שנאמר "אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב" (ירמיהו ו, ד) (זוהר פרשת ויחי דף רל ע"א ד"ה תא חזי כד אתחבר). **אמנם מה שהיה נראה כי נשרף בית המקדש** (יחומת אנך׳ מלכים ב' פרק כה על הפסוק 'בשבעה לחודש') **הראשון** (זכר דוד׳ מאמר שלישי חיוב זכירת החרבן דף קסא ע"ב ד"ה אחרי הודיע ה' לנו) **ביום עשירי באב אין זה היה האמת, כי אין לסטרא אחרא שלטון בעשירי באב** (יחומת אנך׳ מלכים ב' פרק כה על הפסוק 'בשבעה לחודש') **וגם לא היה יכול לשלוט במעשי ידיו של שלמה המלך** (מאמר חיקור דין׳ חלק א פרק כו ע"י שׁכך הובטח לשלמה המלך), **אלא המקדש כולו עלה ונגזז במרומים** (מגלה עמוקות-רב אופנים׳ אופן פז, מאמר חיקור דין׳ להרמ"ע מפאנו חלק א פרק כו) **והקב"ה הביא לַבְּנִים ועפר וסיד ממקום אחר בארץ והניחם שם שׁיָרְאוּ כאבני המקדש** (עמודיה שבעה׳ עמוד שלישי סימן יד ד"ה ויבדך אחרי מספר ההיכלות, יחומת אנך׳ מלכים ב' פרק כה על הפסוק 'בשבעה לחודש') **ובאו ארבעה מלאכים ממרום ובידם לפידים של אש, ונתנו את האש בארבע זוויות ה'היכל' ושרפו אותו** (זכר דוד׳ מאמר שלישי דף קסא ע"ב ד"ה אחרי הודיע ה') **לעיני האויב** (יחומת אנך׳ מלכים ב' פרק כה על הפסוק 'בשבעה לחודש').

אמנם בבית המקדש השני כן שלטו האומות שנאמר "שָׁרְפוּ כָּל מוֹעֲדֵי אֵל בְּאֶרֶץ" (תהלים ע"ד, ח) (זכר דוד' לרי דוד זכות ממודינא מאמר שלישי חיוב זכירת החרבן דף קסא ע"ב ד"ה אחרי הודיע ה' לנו). אך שריפתו היה ישועה לישראל שהי' שפך חמתו על עצמים ואבנים, לכן גם אז לא היה נחשב ששלט עליו הסטרא אחרא בעשירי באב (יחומת אגדי' להחיד"א מלכים ב' פרק כה על הפסוק 'בשבעה לחודשי' עפ"י טעם ראשון). ומכל מקום הם לא שלחו את ידיהם כלל ביסודות בית המקדש (ראה זוהר פרשת פקודי דף קע"ב ע"ב ד"ה תא חזי אינון אבניו), לפי שבנה אותן דוד המלך עליו השלום ולא היו יכולים האויבים לשלוט במעשה ידיו. ובני אדום הרשעים היו מתייעצים להרוס את יסודות בית המקדש השני ולשרש אחריהם אך לא עלתה בידם שנאמר "זָכַר ה' לִבְנֵי אֲדָוִם אֶת יוֹם וְיִוָּשְׁלֵם הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוּד בָּהּ" (תהלים קל"ז, ז), כלומר שרק היו "אֲמָרִים עָרוּ עָרוּ" אך לא עשו כן בפועל, כי היסודות נגנזו. לכן חורבן בית המקדש השני היה יותר חמור וקשה מחורבן בית המקדש הראשון, כי בראשון הוא 'נשרף' על ידי מלאכים ולא היה כל כך פגם ובזיון, ואילו בית שני ניצת על ידי השונאים שהבעירו בו את הבעירה ושרפוהו ממש והתקיים "הֵייוֹנוּ חֲרָפָה לְשִׁכְנֵינוּ לַעַג וְקָלָס לְקִיבוֹתֵינוּ" (תהלים ע"ט, ד) (זכר דוד' לרי דוד זכות ממודינא מאמר שלישי חיוב זכירת החרבן דף קסא ע"ב ד"ה אחרי הודיע ה' לנו).

הסטרא אחרא נמצא בשיא כוחו ושלטונו ביום תשעה באב

כל זמן שלא נבנה בית המקדש כאילו הוא נחרב, והסטרא אחרא 'קונה' את שלטונו בימי 'בין המצרים' (זרע שמשון' על התורה בחלק קינות דף מט ע"ב ד"ה מדרש רבה גלתה). וכך בכל שנה ושנה הסטרא אחרא שהוא צד עשו הרשע מרים ראשו בחודש אב ואומר "יקרבו ימי אבֵל אבֵי וְאֶהְרֶגָה אֶת יַעֲקֹב אֶחָיו" (בראשית כ"ז, מא), ומשטין על ישראל ומתנחם עליהם להורגם (ישע' המלך' לרי מרדכי מוויילקאטש שער הרביעי פרק א ד"ה אבל להרבות השמחה). לכן נהגו מנהג יפה (יטור ברקת' על שו"ע או"ח סימן תקנא אות יא ד"ה וכל מי שאוכל בשר במקו) לא לאכול בשר בימים אלו על מנת לא להגביר את כוחו של הסטרא אחרא (יטור ברקת' על שו"ע או"ח סימן תקנא אות ג) באכילה זו, כיוון שהיא חלקו (יטור ברקת' על שו"ע או"ח סימן תקנא אות יא ד"ה וכל מי שאוכל בשר במקו). שכשם שרוחו ונשמתו של האדם באים מצד הקדושה (עפ"י זוהר פרשת שלח לך דף קע"א ד"ה אי חסידא קדישא) הרי שחלק הבשר בגופו של האדם בא מצד הסטרא אחרא (זוהר פרשת שלח לך דף קע"א ד"ה אי חסידא קדישא, יטור ברקת' על שו"ע או"ח סימן תקנא אות א). ועוד ממעטים בחודש אב במשא ומתן (ראה שו"ע או"ח סימן תקנא סעיף ב) לומר בזה כי צריך כוח גדול להתגבר על סטרא אחרא (יטור ברקת' הלכות תשעה באב על שו"ע סימן תקנא אות ב ד"ה והנה אמר).

וכן לא לובשים בגדים חדשים לבנים או צבועים בשבוע שחל בו תשעה באב כי כנגד זה מתעוררת עצבות למעלה וזה מגביר את כוח הסטרא אחרא (יטור ברקת' הלכות תשעה באב על שו"ע סימן תקנא אות ו ד"ה כלים חדשים). וכן בערב תשעה באב לא נופלים על פניהם בתפילת המנחה כי אז הוא עת ההתעוררות של 'הקליפה' אשר חוזר וניעור כמו בזמן שעשה את כל הצרות הרעות לישראל, ואין ראוי להכחיש אותו בשיא כוחו על ידי נפילת אפיים, על דרך שנאמר "לא תחסם שור בְּדִישׁוֹ" (דברים כה, ז) (יטור ברקת' הלכות תשעה באב על שו"ע סימן תקנא אות יב ד"ה אין אומרים תחינה). ותלמידי חכמים בטלים ממלאכתם ביום תשעה באב, כי על ידי עסק בט"ל מלאכות שהוא כנגד ל"ט קלות שהתקללו אדם וחווה נמשך מזה גם שפע למטה ל'קליפות' שהם ל"ט קלות, וכשנמנעים ממלאכה לא יורד שפע אצלם. וכל אדם שיכול למעט בעסק המלאכה בתשעה באב ימעט, ובזה ממעט את השפע מהקליפות באותו היום (יטור ברקת' לרי חיים הכהן מארס צובא על שו"ע או"ח סימן תקנא אות כב ד"ה מקום שנהגו).

יום תשעה באב הוא היום בו שולט מלאך הס"מ (זוהר פרשת וישלח דף קע"ב ד"ה בגין דאית בבר נש, 'מדרש לפירושים' דרוש ל"א לבין המצרים דף קז ע"א ד"ה ובה נלע"ד) ורמז לכך בפסוק "וְהַיָּמִים יָמֵי בְּפוּרֵי עֵנָבִים" (במדבר י"ג, ט), כי לבד משמו של מלאך סמא"ל הקודם לאותיות ע"נ"ב"ם שהוא שולט בימי בין המצרים, עוד יש בתיבה "עֵנָבִים" את האות י" שהאות הקודמת לה היא ט', ובאה לרמוז על שלטונו של הס"מ ביום ט' באב בכל שנה (דברים אחרים' להחיד"א דרוש כ' לשבת תשובה דף קח ע"א ד"ה ובהכי ניחא ל). כיון שיום תשעה באב נמסר ל'קליפות' ויש להם בו אחיזה יתירה, לכן אירע בו חורבן בית המקדש הראשון והשני, נלכדה העיר ביתר ונחרשה העיר ירושלים. וכמו שיום הכיפורים הוא יום עליון וקדוש בקדושה של מעלה יותר מכל השנה והוא הַחַיּוּת של כל השנה והמובחר שבכולן לקדושה עד שאין לשטן רשות לקטרג ביום זה, כך "זֶה לַעֲמִית זֶה עֶשֶׂה הָאֱלֹקִים" (קהלת ז, יד) יום תשעה באב הוא היום המובחר לסטרא אחרא, להיות לו אחיזה יתירה ביום זה ולכן אירעו בו מאורעות קשים לישראל (מאור ושמש' לרי קלונמוס קלמן אפסטיין תחילת פרשת וישלח ד"ה על כן לא יאכלו) (להרחבה על שלטונו של הס"מ ביום זה ראה מאמרנו לפרשת וישלח – איסור אכילת גיד הנשה).

הסטרא אחרא שולט בתשעת הימים הראשונים של חודש אב. לכן על עיקר זה קבעו את יום התענית לחורבן ביום התשיעי בחודש אב שההיכל נשרף ביום עשירי באב, לפי שעיקר שליטת הסטרא אחרא הוא בתשעה לחודש ולא יותר (יטור ברקת' על שו"ע או"ח סימן תקנא אות א ד"ה כך אמר ריב"ז). וכך הוא גם בעניינים הגשמיים שתכף אחר התענית של תשעה באב מותרים לכבס הבגדים, וכן מותרים לספר שערות הראש כי השערות הן סוד כוחות הרע של עשו הרשע "אֵישׁ שְׁעָרָה" (בראשית כ"ז, יא) וארבע מאות איש עמו, ועתה שעבר תשעה באב ואין עוד שליטה ל'סטרא אחרא' כאמור, אז מותרים לספר השערות כדי לדחות 'הקליפה' למטה (יטור ברקת' על שו"ע או"ח סימן תקנא אות ז). וזה גם הטעם שנהגים בנחמה בתשעה באב לקראת ערב, כי כבר אין לסטרא אחרא עוד אחיזה בקודש עם סיומו של תשעה באב (אור החמה' על זוהר פרשת יתרו דף עח ע"ב ד"ה ינסך אברהם' מהרמ"ק) והחל מהיום העשירי לחודש אב כבר אין לו יותר שום שליטה (דברים אחרים' להחיד"א דרוש כ' לשבת תשובה דף קח ע"א ד"ה ובהכי ניחא ל).

יום תשעה באב מזומן לפורענות (זכר דוד' לרי דוד זכות ממודינא מאמר שלישי דף קנח ע"א ד"ה אהה ליום מר, 'שמו אברהם' לרי אברהם פאלאגי חלק ב' פרשת שלח לך אות קעא) ובלילו נגזר על דור המדבר שימותו (זכר דוד' מאמר שלישי דף קנח ע"א ד"ה אהה ליום מר) ונקבע להם אותו היום בכיה לדורות (גמי' סוטה דף קח ע"א בשם ר' יוחנן). יום זה הוא יום מר ויום שואה ענן וערפל, שאירעו בו מאורעות קשים גם במשך הדורות שאחרי חורבן המקדש ובהם כמה גְרוּשִׁים וּשְׁמֻדוֹת. ביום זה נחרבה העיר אלכסנדריאה שבמצרים עם קהל גדול של יהודים שהיו שם. בו ביום נעשה גרוש יהודי צרפת בשנת כל"ה לבריאת העולם. וכן לאחר שגזר מלך ספרד לגרש את כל היהודים אשר במדינות מלכותו, תשעה באב היה יום היציאה מספרד. ומלך ספרד לא ידע מאומה מהזמן הזה ורק מן השמים כיוונוהו לקיים "בה' בְּגָדוּ כִּי בָּנִים זָרִים יִלְדוּ עִתָּה יֵאכְלֶם חֲדָשׁ אֶת חֲלָקֵיהֶם" (חושע"ה, ז) "יאכְלֶם חֲדָשׁ" – הוא חודש אב (רש"י חושע"ה, ז) שכל הגזירות הן בחודש אב וביום תשעה באב (זכר דוד' מאמר שלישי דף קנח ע"א ד"ה אהה ליום מר). ולעיתים יום זה להיפך "לְשִׁשֹּׁן וְלִשְׁמֹחָה" (זכריה י"ט, ו) ו"עֵינַי בְּעֵינַי בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן" (ישעיה נב, ח) במהרה בימינו, אמן.

<p>העלון גם להזכיר את יום תשעה באב</p> <p>יהודית בת ורדה רוזיטה</p> <p>ורכל ברו ומשפחתה</p> <p>הפנת העלון השבועות לזכרון יום תשעה באב</p> <p>מפני של מחבר העלון</p> <p>שמואל בן אולגה הי"ד</p> <p>שהי' יתברך ויבא אותו חלוקים בקרוב בית מאמן בישראל בכותב המכתוב ועוררת בהפנת העלון</p>	<p>העלון גם להזכיר את יום תשעה באב</p> <p>טליה אסתר בן אלינור הי"ד</p> <p>שירה בת אילנה הי"ד</p> <p>מזאת להפנת העלון ביום תשעה באב</p> <p>שילפ' במזרח</p>	<p>הפנת העלון גם להזכיר את יום תשעה באב</p> <p>יעל בת שירה אושרת הי"ד</p> <p>עליה בת אסתר הי"ד</p> <p>ינתן בן שירה אושרת הי"ד</p> <p>אליה בן שירה אושרת הי"ד</p>	<p>הלימוד בעלון השבוע הוא לרנסתא הענין שירה בת מוריה הי"ד</p>	<p>הלימוד גם לעילוי נשמות:</p> <p>סלמן בן מרים ז"ל</p> <p>נפטר כ"ט בתמוז תשמ"ג</p> <p>ת.צ.ב.ה.</p>	<p>העלון השבוע גם לעילוי נשמות הרבנית הדקת אסתר חבר</p> <p>עליה בת יפה ז"ל</p> <p>ת.צ.ב.ה.</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמות:</p> <p>מאיר בן משה ז"ל</p> <p>נונה בן שמחה ז"ל</p> <p>בטרה בתה</p> <p>מאיר ז"ל</p> <p>לייב ז"ל</p> <p>מרים בת שמואל ז"ל</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמות:</p> <p>אליהו בן גיטל ז"ל</p> <p>ת.צ.ב.ה.</p>	<p>העלון גם לעילוי נשמות:</p> <p>אריאל</p> <p>ת.צ.ב.ה.</p>
---	---	--	--	---	--	---	---	---

ניתן לתרום ולתקדש את העלון לרפואה או לעילוי נשמות בכל ענין. ניתן לתרום לטובת חירות המצילים ולקבוצת העלון במייל tora.haim@gmail.com